

Irene Papas (1929-2022)

Fotografia: Wikimedia Commons

Irini Papà, coneguda internacionalment com a Irene Papas (amb l'adaptació fonètica corresponent en cada llengua), va néixer a Khiliomodi, al sud de Corint, el 3 de setembre del 1926 o 1929, depèn de la font. Ella mateixa, en tot cas, sostenia que l'any correcte era el 1929. Irini Leleku, que era el seu nom de soltera, va néixer en una família de mestres i professors. Als quinze anys se'n va anar a estudiar art dramàtic a Atenes, a l'Escola del Teatre Nacional, que la va formar en teatre clàssic. Allà va conèixer el dramaturg Alkis Papàs, amb qui es va casar el 1947 entre dues funcions de l'obra *Erofili*, del mateix Papàs, que es representava a Tessalònica. El matrimoni va durar quatre anys, però Irini va conservar el cognom del seu home, segurament perquè poc després de la separació va començar a fer-se famosa amb el nom de casada.

Malgrat que va començar la carrera d'actriu al teatre, ben aviat va debutar al cinema, primer al film de 1948 *Àngels perduts* (*Χαμένοι άγγελοι*) i després, de manera més decisiva, a *Ciutat morta* (*Νεκρή πολιτεία*), de 1951, tots dos produccions gregues. Aquesta darrera es va projectar al Festival de Cannes i això la va fer conèixer fora de Grècia. Poc després, els seus papers en pel·lícules d'època de la productora italiana Lux Films la van fer arribar al cinema americà, on va aconseguir el primer paper important amb el western *Tribute to a bad man* (en castellà es va traduir com *La ley de la horca*). Aquests èxits internacionals també es van reflectir al seu país, on va encarnar els rols de Kirà Frossini i Laskarina Bubulina a *El llac dels gemecs* i

Bubulina, totes dues del 1959. Aquests papers d'heroïna tràgica i de dona decidida amb una forta presència escènica ja prefiguraven els rols que encarnaria a la dècada següent i que l'han fet passar per la porta gran a la història del cinema.

En efecte, es pot dir que els deu anys que van del 1961 al 1971 són el període culminant de la carrera cinematogràfica de Papas. Els seus papers de guerrillera a *Els canons de Navarone* (1961) i de vídua a *Zorba the Greek* (1964) la van consagrar definitivament al món sencer, especialment el segon. Aquests també són els anys de les grans interpretacions d'heroïnes de la tragèdia grega, amb *Antígona* (1961) i, sobretot, *Electra* (1962), pel·lícula que va marcar l'inici de les col·laboracions amb el director xipriota Michael Cacoyannis, que prosseguiren amb *Zorba*, que ja hem esmentat, *Les troianes* (1971), en què Papas com a Hèlena també fa un paper notable, i *Ifigenia* (1977), on encarna el rol de Clitemnestra. Altres papers notables d'aquesta època són el de Caterina d'Aragó a *Anna dels mil dies* (1969) i el de Penèlope a la telesèrie italiana *Ulisses* (1968). Amb el cop d'Estat de 1967 i la instauració de la dictadura dita «dels coronels», l'actriu s'exilià de manera voluntària. Especialment rellevant, en aquest aspecte, és la seva interpretació a la pel·lícula *Z* (1969), inspirada en l'assassinat, el 1963, del polític d'esquerra Grigoris Lambrakis, en la qual encarna la dona del polític màrtir.

Després de la caiguda del règim dels coronels, Irene Papas va tornar a Grècia i va continuar treballant en un bon nombre de pel·lícules i sèries televisives, tot i que sovint en papers secundaris, com a *Mahoma, el missatger de Déu* (1976), *Crist s'ha aturat a Èboli* (1979), *Eréndira* (1983) i *Dolç país* (1987), l'última col·laboració amb Cacoyannis. Destaquen, entre els seus últims treballs, el paper d'Anticlea a la minisèrie *L'Odissea* (1997) i la seva aparició a *La mandolina del capità Corelli* (2001).

Irene Papas sempre va ser molt discreta amb la seva vida personal i se'n saben poques coses. Fonts fidedignes apunten que va viure força temps en algun indret de la costa valenciana i que parlava castellà amb fluïdesa. Destaca, en aquest sentit, la seva aparició a l'adaptació cinematogràfica espanyola (1998) de *Yerma* de Lorca. Després de la mort del famosíssim Marlon Brando, Papas va revelar que l'actor havia estat l'amor de la seva vida i que hi havia mantingut una relació llarga i secreta. Irene Papas va morir el 14 de setembre d'enguany a Khiliomodi, el seu poble natal, on havia passat els darrers anys de vida.

PAU SABATÉ MARQUÉS